

УДК 159.92

Олена Юрїївна Сашурїна,

*аспірант Харківського національного університету
внутрішніх справ*

ТЕМПЕРАМЕНТ СЛІДЧИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Усталеною в юридичній психології є думка про те, що засвоєння працівником професійної діяльності залежить від наявності та сформованості у нього певних професійно-важливих якостей та відповідної ціннісно-мотиваційної спрямованості. Так само, прогнозування успішності подальшої діяльності працівника може відбуватись при наявності інформації щодо зазначеного комплексу його психологічних характеристик.

Таким чином, очікуваною особливістю особистості професіонала-правоохоронця є її відповідність еталонному переліку професійно-важливих якостей, що закріплений у професіограмі (психограмі). Передбачається, що професійно-важливі якості є стійкими у часі, характеризуючи особистість і поведінку працівника не тільки в даний момент, а й у майбутньому. При цьому, деякі ситуації професійної діяльності, зокрема складні і екстремальні, а також кризи професійного розвитку, здатні впливати на психіку, формувати новоутворення або змінювати наявні структури, насамперед ціннісно-сміслові та мотиваційні.

Структура професійно-важливих якостей може бути представлена на різних рівнях, відповідно до обраної концепції про структуру особистості, яких на теперішній час розроблена достатньо велика кількість.

Однією з найбільш стійких, а може і самою незмінною психологічною характеристикою особистості є темперамент. Прояви (риси) темпераменту спостерігаються вже в ранньому дитинстві, вони мають онтогенетичну стабільність, крос-ситуативну тотальність та генетичну обумовленість (В. С. Мерлін, В. Д. Небиліцин, В. М. Русалов, Я. Стреляу та ін.). Більшість дослідників вважають, що темперамент є біологічним, а точніше – психофізіологічним підґрунтям соціалізації, а темпераментально зумовлені властивості є найбільш стійкими.

У сучасній психології кількість емпіричних досліджень темпераменту вражає, це одна з найбільш вивчених психологічних категорій. Відома низка класифікацій і типологій темпераменту, інструментів його визначення.

Відносно професійної діяльності поліцейських, темперамент виступає, на думку С. П. Бочарової та О. В. Землянської як основа їх працездатності, тобто здатності виконувати роботу на необхідному рівні активності протягом необхідного часу. Крім того, темпераментом зумовлюється формально-динамічний характер поведінки і спілкування поліцейського.

Чинна психограма слідчої діяльності прямо не висуває вимог до темпераменту слідчих Національної поліції, але у переліку інших якостей є такі, що прямо зумовлені темпераментом чи залежать від нього (наприклад, комунікативність, наполегливість та принциповість при прийнятті рішень, сміливість, активність тощо).

А. Томасом і С. Чесс в ході тривалого психогенетичного дослідження були визначені властивості особистості, які зумовлені темпераментом: 1) активність (рівень рухової активності); 2) ритмічність (регулярність циркадного ритму, потреб та поведінкових реакцій); 3) реакція на нові стимули (наближення або уникнення); 4) адаптивність; 5) інтенсивність емоційних реакцій; 6) поріг реактивності; 7) переважаючий фон настрою; 8) відволікання; 9) стійкість довільної уваги та наполегливість у досягненні цілей. Бачимо, що ці особливості є важливими для характеристики особистості слідчого.

В межах дослідження МВС України щодо побудови нових психограм з основних видів діяльності поліцейських нами проведено аналіз показників темпераменту слідчих Національної поліції. Загалом охоплено 251 слідчих з усіх областей України, віком 24–34 років, з яких 98 жінок та 153 чоловіка.

Вони були поділені на групи за допомогою зовнішньої експертної оцінки безпосередніми керівниками: група А (успішні, 125 працівників), група Б (неуспішні, 126 працівників).

Для вивчення темпераменту досліджуваних використано опитувальник ОСТ В. М. Русалова, результати представлені у таблицях 1–2.

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика показників темпераменту
слідчих різної статі (М, m, балів)**

Показники темпераменту	А				t	Б				t
	жінки		чоловіки			жінки		чоловіки		
	М	m	М	m		М	m	М	m	
Ергічність	8,57	2,34	8,05	2,83	1,11	7,31	3,00	7,20	3,34	0,19
Соціальна ергічність	10,08	2,20	10,18	2,07	-0,26	9,90	1,99	9,63	2,49	0,66
Пластичність	9,55	2,26	9,12	2,72	0,96	9,65	2,58	8,25	3,59	2,54*
Соціальна пластичність	5,71	2,05	5,49	2,15	0,59	6,06	2,63	5,30	1,97	1,83*
Темп	9,43	2,66	9,96	2,16	-1,17	9,35	2,05	9,14	2,87	0,46
Соціальний темп	8,67	2,66	9,17	2,15	-1,10	9,10	2,08	8,29	2,59	1,93*
Емоційність	3,84	3,18	2,92	2,97	1,81*	4,06	3,22	3,99	3,54	0,12
Соціальна емоційність	3,47	2,44	2,17	2,24	3,00*	3,67	2,88	2,87	2,23	1,66

З таблиці видно, що статистично значимі відмінності виявлено у групі успішних слідчих за показниками емоційності та соціальної емоційності, які є вищими у жінок. Таким чином, для успішних жінок-слідчих більш притаманна чутливість та емоційне реагування по відношенню до результатів праці, до невдач, переживання та тривожність у зв'язку з роботою. Так само, їх відрізняє більш висока емоційність в комунікативній сфері.

У групі неуспішних слідчих відмінності виявлені за показниками предметної і соціальної пластичності, соціального темпу, які також у жінок сформовані більшою мірою. Неуспішні жінки-слідчі, у порівнянні з чоловіками, легше переключаються з одного завдання на інше, менш схильні до монотонної роботи. У жінок цієї групи також краще розвинені соціальні навички, їх мова більш жвава. Отримані з цієї таблиці результати, є, на нашу думку цілком природними і не суперечать усталеним гендерним стереотипам.

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика показників темпераменту
слідчих різного рівня професійної успішності (М, m, балів)**

Показники темпераменту	Жінки				t	Чоловіки				t
	А		Б			А		Б		
	М	m	М	m		М	m	М	m	
Ергічність	8,57	2,34	7,31	3,00	2,33*	8,05	2,83	7,20	3,34	1,84*
Соціальна ергічність	10,08	2,20	9,90	1,99	0,43	10,18	2,07	9,63	2,49	1,49
Пластичність	9,55	2,26	9,65	2,58	-0,21	9,12	2,72	8,25	3,59	1,68
Соціальна пластичність	5,71	2,05	6,06	2,63	-0,73	5,49	2,15	5,30	1,97	0,55
Темп	9,43	2,66	9,35	2,05	0,17	9,96	2,16	9,14	2,87	1,98*
Соціальний темп	8,67	2,66	9,10	2,08	-0,89	9,17	2,15	8,29	2,59	2,29*
Емоційність	3,84	3,18	4,06	3,22	-0,35	2,92	2,97	3,99	3,54	-2,01*
Соціальна емоційність	3,47	2,44	3,67	2,88	-0,38	2,17	2,24	2,87	2,23	-1,92*

З таблиці 2 витікають особливості темпераменту у групах слідчих з різним рівнем професійної успішності. Так, у групі жінок статистично значимі відмінності виявлено за одним показником – предметної ергічності, який більш виражений у успішних жінок. Це вказує на те, що успішні жінки-слідчі мають виражену потребу у новизні, в пізнанні та засвоєнні предметного світу, прагнуть роботи як сенсу життя.

У групі чоловіків більшість показників темпераменту статистично значимо відрізняються (5 з 8), а ще два відрізняються на рівні тенденції. Відмітимо, що показники предметної ергічності, предметного і соціального темпу виявились вищими у групі успішних чоловіків-слідчих. Це вказує на той факт, що вони в цілому працюють більш активно і енергійно, мають вищий рівень розумової і фізичної працездатності.

У якості висновку слід вказати, що результати дослідження свідчать про те, що для жінок-слідчих темперамент не є психологічним ресурсом професійної успішності, адже істотних відмінностей між його показниками у групах немає, отже – успішність жінок-слідчих зумовлена здебільшого не психофізіологічними,

а іншими психологічними характеристиками, більш «високого рівня» (особистісні якості, пізнавальні процеси, риси характеру, мотивація тощо).

У свою чергу, для чоловіків-слідчих темперамент виступає ресурсом професійного розвитку, адже переважна кількість його показників відрізняються у групах з різною успішністю. Таким чином, професійна успішність слідчого-чоловіка багато в чому визначається психофізіологічними характеристиками та обмежується можливостями нервової системи.

Одержано 18.04.2018

УДК 347.961

Анна Геннадіївна Серветник,

*приватний нотаріус Харківського міського нотаріального округу,
ад'юнкт кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

ПІДСУДНІСТЬ СПРАВ ПРО ВИЗНАННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПISУ НОТАРІУСА ТАКИМ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЄ ВИКОНАННЮ

У системі юрисдикційних форм захисту цивільних прав окреме місце посідає нотаріальна форма захисту, яка реалізується у такий спосіб, як вчинення нотаріусом виконавчого напису (ст. 18 ЦК України).

Виконавчий напис нотаріусу являє собою нотаріальний акт, що містить розпорядження нотаріуса про стягнення з боржника грошової заборгованості або витребування від нього майна, вчинений в межах окремого нотаріального провадження, на підставі підтвердження безспірності вимог кредитора, та який володіє силою виконавчого документу [1].

Правові підстави та порядок вчинення виконавчого напису нотаріусом регулюються главою 14 Закону України «Про нотаріат», главою 16 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України № 296/5 від 22 лютого 2012 року, а також Переліком документів за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затвердженим